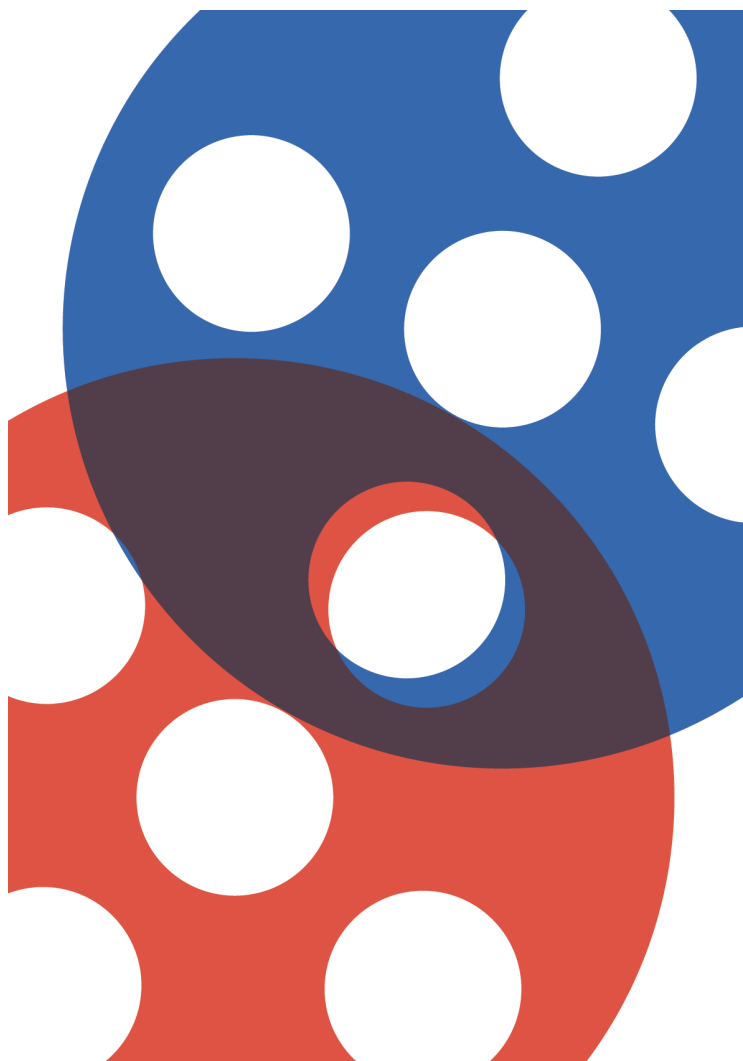

SMJERNICE ZA JAVNE POLITIKE:

RAZVOJ CENTARA U MANJIM ZAJEDNICAMA

IMPRESSUM

AUTORICA: dr. sc. Ana Žuvela, Institut za razvoj i međunarodne odnose

ANALIZA DRUŠTVENOG UTJECAJA SMJERNICE: Stjepan Mikec

UREDILE: Ana Abramović, Tatjana Vukadinović

LEKTURA I KOREKTURA: Tatjana Vukadinović

DIZAJN: Barbara Majnarić

Zagreb, 2023.

---

*Dokument je nastao u sklopu projekta **Nova javna kultura i prostori društvenosti**. Projekt sufinancira Europska unija iz Europskog socijalnog fonda, u sklopu Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali. Za više o EU fondovima: www.esf.hr i www.strukturnifondovi.hr*

Nositelj projekta je Savez udruga Klultura. Partneri u projektu su: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Institut za razvoj i međunarodne odnose, Savez udruga Kaoperativa, Platforma Doma mladih, Art radionica Lazareti, Savez udruga Molekula, Savez udruga Rojca, Kurziv - Platforma za pitanja kulture, medija i društva, Savez udruga Operacija grad, Platforma za Društveni centar Čakovec, Drugo more.

Sadržaj smjernica isključiva je odgovornost Saveza udruga Klultura.

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

SMJERNICE ZA JAVNE POLITIKE:

RAZVOJ CENTARA U MANJIM ZAJEDNICAMA

Savez udruga Klultura, Ulica Baruna Trenka 11, 10 000 Zagreb
tel: 01/7898-732, mob: 091/2582-567
www.clubture.org

1	UVOD	1
	1.1. Okvir javne politike za kulturne centre u manjim zajednicama	2
2	PREGLED LOKALNE KULTURNE INFRASTRUKTURE	3
	2.1. O kulturnim centrima	3
	2.2. Manje sredine u Republici Hrvatskoj	3
	2.3. Kulturni centri u manjim sredinama – pregled stanja	4
	2.4. Kratki pregled i primjer kulturnih centara u manjim zajednicama	6
	2.5. Primjer društveno-kulturnog centra u manjim sredinama	8
3	SMJERNICE ZA RAZVOJ KULTURNIH CENTARA U MANJIM ZAJEDNICAMA	11
4	BIBLIOGRAFIJA	12
5	Analiza društvenog utjecaja za smjernicu „Razvoj centara u manjim zajednicama“	13

Dokument smjernice „Razvoj centara u manjim zajednicama“ nastao je u sklopu projekta *Nova javna kultura i prostori društvenosti* te predlaže unapređenje nacionalne i lokalnih javnih politika koje se odnose na javne lokalne infrastrukture za kulturu i društvene aktivnosti.

U procesu izrade smjernica u sklopu projekta *Nova javna kultura i prostori društvenosti* sudjelovali su okupljeni projektni partneri. Smjernice sažimaju znanja prikupljena iz istraživačkih aktivnosti na temelju kojih su osigurana argumentirana i znanstveno utemeljena rješenja za razvoj javnih politika. Rješenjima koja predlažu smjernice nastoji se odgovoriti na detektirane probleme vezane za infrastrukturu za kulturu i društvene aktivnosti te osigurati daljnji razvoj ovog područja. Sustavnu podršku ovoj infrastrukturi je, zbog njenog opsega i važnosti, moguće osigurati jedino kroz javne politike.

Pod „*novom javnom kulturom*“ podrazumijevamo skup ciljeva kulturne politike koji nije definiran niti institucionalnim oblikom (npr. kazalište) niti umjetničkom disciplinom (npr. glazba), već svojom funkcijom u zajednici. Bitan aspekt *nove javne kulture* čini decentralizirana javna prostorna infrastruktura koja omogućuje širokim slojevima stanovništva pristup kulturnim sadržajima, sudjelovanje u njihovom kreiranju te međudjelovanje kulture i drugih društvenih aktivnosti.

Projekt se nadovezuje na postojeće suradnje organizacija koje su u svojim lokalnim sredinama inicirale proces uspostave društveno-kulturnih centara na temelju sudioničkog upravljanja, a ovime se dodatno učvršćuje postojeća suradnja te širi na druge aktere, nove organizacije civilnog društva, akademsku zajednicu i lokalne kulturne institucije. Kroz raznovrsne kapacitete geografski disperziranih partnera i njihovu povezanost s lokalnim zajednicama i organizacijama civilnog društva osigurava se slojevito promišljanje nove javne kulture i njene važnosti za društveni razvoj. Svrha projekta je stvoriti znanstveno utemeljenu podlogu za reformu kulturne politike koja će unaprijediti okvir za lokalne infrastrukture za kulturu i društvenost te omogućiti decentralizaciju, veću inkluzivnost i dostupnost te razvoj sudioničkog upravljanja.

Kulturni centri u manjim sredinama nisu tek jedan od oblika kulturnih organizacija/institucija, već su središta umjetničkog i društveno-kulturnog života te predstavljaju mjesta otpornosti i vitalnosti sredine. Iako njihova kulturna i umjetnička postignuća nisu usporediva s onima u većim centrima,

raznoliki kulturno-umjetnički i obrazovni programi zajednice i za zajednicu igraju odlučujuću ulogu u regionalnom razvoju, pa stoga predstavljaju ključne prostore relevantne za snagu, vitalnost i otpornost lokalnih sredina. Kao takvi zahtijevaju drugačiji pristup u planiranju, programiranju, upravljanju, financiranju i uspostavi odnosa sa zajednicom, kao i sa širim (ruralnim) područjem koje gravitira prema kulturnom centru.

1.1. Okvir javne politike za kulturne centre u manjih zajednicama

Kulturni sustav Republike Hrvatske je izrazito centraliziran na glavni i na veće gradove u zemlji što ga čini paradoksalnim s obzirom na to da su stvarni nositelji kulturnog sektora lokalne razine - gradovi i općine. Za ilustraciju, udio države u ukupnom javnom proračunu za kulturu je u 2019. godini bio 0,96%, dok su gradovi za kulturu izdvajali 7,93%, Grad Zagreb 5,54%, općine 3,35% i županije 1,46% (Račić, 2022).

Kulturni razvoj, kulturna politika, kulturni kapaciteti, potencijali i kulturni život manjih zajednica tradicionalno su sporedne teme istraživanja u kulturi Republike Hrvatske. Dodatno, uloga općina u kulturnom sustavu svedena je na minimum, dok gradovi zadržavaju potpunu dominaciju. Utoliko nije poznato što kulturni razvoj u manjim zajednicama Hrvatske znači te kako funkcionira kulturni sustav na razini općina i manjih mjesta. Poznato je da općine mahom nemaju upravne odjele koji se isključivo bave kulturom, nemaju kulturna vijeća, nemaju veliku kulturnu infrastrukturu i veći broj kulturnih aktera, bilo institucionalnih ili izvaninstitucionalnih.

Poznati su gore navedeni podaci o udjelu gradova i općina u javnoj potrošnji za kulturu te je poznato da se, sukladno novom Zakonu o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi (NN 83/22), kulturna vijeća osnivaju za područja županije i grada koji ima više od 10 000 stanovnika. Mogućnost osnivanja kulturnih vijeća u manjim gradovima i općinama otvorena je za one sredine koje to smatraju svrhovitim.

U skladu s navedenim, tema kulturnih centara u manjim zajednicama kombinira dva područja kulture koja su sustavno zanemarivana, a na kojima leži jezgrovitost i potencijal demokratizacije hrvatske kulturne politike i kulturnog razvoja. Iako ne postoje dostupni podaci o kapacitetima manjih sredina, vidljivo je da na kulturnoj mapi Hrvatske manja mjesta ne participiraju s brojnoum kulturnom infrastrukturom, u smislu broja i raznolikosti kulturnih aktera – ustanova, organizacija, samostalnih umjetnika, kreativnih radnika itd. No, ono što povezuje manje zajednice su prisutnost knjižnica i kulturnih centara kao ostavštine procesa elementarne difuzije kulture iz predtranzicijskog doba.

2 KULTURNI CENTRI I MANJE SREDINE

2.1. O kulturnim centrima

Uloga kulturnih centara bila je iznimno važna za difuziju kulture te nadilaženje klasnih podjela i elitizma koje odražavaju kulturne institucije. Ujedno su predstavljali mjesta koja su omogućavala individualna ostvarenja i afirmaciju pojedinca unutar zajednice kojoj pripada (Dewey, 2016 [1927]). Kulturni centri stoga se mogu definirati kao punktovi društvenosti koji su imali (a imaju je još uvijek) funkciju kohezije i afirmacije različitosti, ali i kao prostori svojevrsnog prosvjetiteljstva i emancipacije. Premda se nalaze mahom u urbanim sredinama, inačice kulturnih centara, npr. domovi kulture, društveni domovi, domovi mladih itd., postoje kao središnja društvena mjesta u manjim mjestima i ruralnim područjima. U odnosu na konvencionalne ustanove u kulturi poput arhiva, muzeja, kazališta, knjižnica itd., kulturni centri ne funkcioniraju (ili makar ne bi trebali funkcionirati) kao autoreferentni prostori koji se bave prvenstveno sobom, odnosom s osnivačima, imperativima zarade od kulturne djelatnosti, tržišne vidljivosti i dopadljivosti uskom krugu publike te zahtjevima izvrsnosti i elitističkog suodnosa s ostalim ustanovama unutar pojedinog umjetničkog područja ili kulturne djelatnosti kojoj pripadaju. Za razliku od konvencionalnog djelovanja ustanova kao *top-down* mjesta kulturno-umjetničkog stvaranja, proizvodnje i prezentacije profesionalca, kulturni centri su (u idealnom obliku) otvorena, uključiva mjesta koja prepoznaju široki spektar različitosti, identiteta, praksi, usmjerenja, afiniteta, nasljeđa, potreba, angažmana, idejnosti, disciplina, vrijednosti itd. koja proizlaze iz same lokalne zajednice. Kulturni centri uspostavljaju se unutar šireg okvira (samo)definiranja, sukladno njihovom primarnom interesu djelovanja, pa tako postoji i čitav niz različitih termina koji se koriste kako bi označili djelovanje kulturnih centara, a to su: centri zajednice, domovi kulture, društveni domovi, društveno-kulturni centri itd.

2.2. Manje sredine u Republici Hrvatskoj

Prema popisu Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, u Hrvatskoj je ustrojeno ukupno 555 jedinica lokalne samouprave, i to 428 općina i 127 gradova, te 20 jedinica regionalne samouprave, tj. županija¹.

¹ Preuzeto s mrežnog izvora <https://mpu.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo/uprava-za-politicki-sustav-i-opcu-upravu/lokalna-i-podrucna-regionalna-samouprava/popis-zupanija-gradova-i-opcina/22319> (25.1.2023.).

Općine su najmanji administrativni oblik jedinice lokalne samouprave. No, kod definiranja manjih sredina u Republici Hrvatskoj, treba uzeti u obzir 6 617 ruralnih naselja (sela).

U Hrvatskoj oko 45% stanovništva živi na selu, a 55% u gradovima. Sela su naselja s najmanjim brojem stanovnika po zajednici – prosjek nastanjenosti u seoskim naseljima je 360 stanovnika po naselju. Najmanja su sela u gorsko-kotlinskoj Hrvatskoj, na otocima, u Istri i u Dalmatinskoj zagori, a najveća su sela u istočnoj Hrvatskoj (Čepin, Pitomača, Gunja, Ivankovo). Posljednji je popis stanovništva iz 2021. godine pokazao da je demografska kriza najviše traga ostavila na selima – u Hrvatskoj je 191 seosko naselje službeno bez stanovnika i to najviše u Primorsko-goranskoj županiji, a slijede Karlovačka, Požeško-slavonska i Istarska županija. Osim napuštenih naselja, u Hrvatskoj je najmanje 541 naselje na pragu izumiranja jer u njima živi najviše 10 stanovnika.

Seoska su naselja loše opremljena tehničkom i socijalnom infrastrukturom, nedostaju im elementarne službe i institucije te su ovisna o većim sredinama. Istraživanja o elementima socijalne i tehničke infrastrukture hrvatskog sela i kvaliteti života u ruralnim područjima u Hrvatskoj (Župančić, 2005; Štambuk i Mišetić, 2002; Klempić Bogadi, Podorelec i Šabijan, 2015) pokazuju poraznu sliku socijalne infrastrukture koja je na granicama samog minimuma. (Ne)opremljenost sela nije svuda isto izražena, ali tek u trećini hrvatskih seoskih naselja postoji osnovna škola, a samo 10% naselja ima poštanski ured. Razloge ovom zapuštenom stanju treba tražiti u demografskoj strukturi, ali i u kroničnom zapostavljanju manjih mjesta od strane nacionalne politike te promašenim i dezavuiranim pokušajima decentralizacije.

2.3. Kulturni centri u manjim sredinama – pregled stanja

Stanje specifično kulturne infrastrukture u manjim zajednicama, u općinama i seoskim naseljima te u ruralnim područjima je nepoznato, jednako kao što je nepoznat točan broj kulturnih centara u manjim sredinama. Iz popisa kulturnih centara koji je napravljen za provedbu projekta *Nova javna kultura i prostori društvenosti* vidljivo je da se od 70 zavedenih kulturnih centara samo 13 nalazi u općinama i mjestima koja pripadaju općinama (Pitomača, Ludbreg, Grožnjan, Nerežišća, Bol, Vela Luka, Komin - Općina Ploče, Blato, Gruda, Orebić, Viganj - Općina Orebić, Križ, Krapinske toplice, Čepin). Međutim, izvjesno je da i u mnogim drugim manjim mjestima postoje neki oblici centara za kulturu poput domova mladih, vatrogasnih domova koji imaju funkciju društvenog centra itd.

Naime, samoupravni djelokrug manjih zajednica, tj. administrativnih jedinica poput općina, obuhvaća kulturu te odgoj, obrazovanje, socijalnu skrb, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša i mnoge druge poslove koji pripadaju širem opisu aktivnosti kulturnih centara.

Ne nalaze se podaci o ulaganju iz javnih proračuna u kulturnu infrastrukturu manjih zajednica na području Republike Hrvatske. Financiranje iz fondova i programa Europske unije omogućilo je da mnoge manje zajednice realiziraju projekte koji su usmjereni prema podizanju kulturnog i turističkog značaja mjesta. Europski socijalni fond (ESF) je bio jedan od europskih programa koji je donio projekte u manje sredine kao i program Kreativna Europa. Projekti su se u ESF-u vodili kroz prioritetne osi Socijalnog uključivanja, Umjetnosti i kulture za djecu i mlade, Umjetnosti i kulture 54+, Čitanjem do uključivog društva itd. Ulaganja tih sredstava u kulturnu infrastrukturu tiču se obnove lokalne kulturne baštine, kulturnih centara i digitalizacije lokalnih kulturnih znanja. Utjecaj sredstava iz EU fondova imao je značajan utjecaj na rast ulaganja u kulturu u manjim zajednicama – u 2020. godini 121 općina imala je rast izdvajanja za kulturu u odnosu na 2017. godinu, 78 općina imalo je rast u odnosu na 2019. godinu, a 9 općina je u 2020. godini izdvojilo preko 10 posto proračuna za kulturu. Općina Svetivinčenat je vodeća po izdvajanjima za kulturu sa 44,09% proračuna koji se izdvaja za kulturu, nakon čega slijedi općina Jasenovac s izdvojenih 25,3% proračuna namijenjenog za kulturu². Tu valja naglasiti da se u općini Svetivinčenat od 2018. do 2020. godine provodio projekt *Nevidljiva Savičenta – prevođenje tradicije u suvremenu kulturu* iz sredstava poziva „Kultura u centru“ Europskog socijalnog fonda. Projekt se provodio s ciljem razvoja dobrog upravljanja u kulturi jačanjem suradnje organizacija civilnog društva i javnog sektora te unapređenja postojećih i uspostave novih modela sudioničkog upravljanja u kulturi i jačanja kapaciteta dionika uključenih u procese sudioničkog upravljanja u kulturi.

U općini Marija Bistrica nalazimo ulaganje Ministarstva kulture i medija RH u digitalizaciju novoobnovljenog i uređenog Doma kulture što je ujedno i jedini primjer ulaganja u kulturne centre u manjim sredinama koji je bio dostupan tijekom izrade ove smjernice za javnu politiku.

Javne politike na nacionalnoj razini u Republici Hrvatskoj obuhvatile su manje zajednice kroz koncept Pametnih sela. U pokušaju da se odgovori na negativnu demografsku sliku ruralnih područja, koncept Pametnih sela

² Podaci preuzeti s mrežnog izvora <https://nacelnik.hr/home-glavna-vijest/evo-koje-opcine-najvise-izdvajaju-za-kulturu/> (9. 2. 2023.).

trebao bi ponuditi viziju bolje budućnosti ruralnih područja. Ta inicijativa u Hrvatskoj od 24. svibnja 2022. godine slijedi Deklaraciju iz Corka 2.0 pod nazivom „Bolji život u ruralnim područjima“ koja se na razini EU-a temelji na sveobuhvatnom pristupu ruralnom razvoju. Polazna točka u provedbi politika za ruralna područja trebali bi biti prioriteta pojedinih država članica, odnosno regija, a zajedničko djelovanje svih aktera zajednice nekog ruralnog prostora navodi se kao jedan od ključnih mehanizama. Cilj razvoja koncepta Pametnih sela je da se stvore mogućnosti za razvoj uvjeta života na selu koji bi bili jednako povoljni kao uvjeti života u gradovima, bilo da se radi o komunalnoj ili društvenoj infrastrukturi, prometnoj dostupnosti, mrežnoj povezanosti i obnovljivim izvorima energije kojima se čuva okoliš. Ruralni razvoj u Hrvatskoj je mahom pod okriljem poljoprivredne politike pa se tako i koncept Pametnih sela našao kao pogodan za provedbu kroz Nacionalni strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027. u kojem nije predviđena zasebna alokacija za provedbu koncepta Pametnih sela, ali se predviđa da će se koncept provoditi uz značajnu ulogu lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) i lokalnih razvojnih strategija (LRS-ova). Drugim riječima, društveni razvoj ruralnih područja i dalje je stvar improvizacije javnih politika, a ne konkretne akcije ili činjenja (eng. *policy action*).

2.4. Kratki pregled i primjer kulturnih centara u manjim zajednicama

S obzirom na to da ne postoje cjeloviti pregledi broja, tipa i profila kulturnih centara u manjim zajednicama, teško je napraviti precizniju distinkciju i komparaciju između različitih tipova kulturnih centara i načina na koji se njima upravlja, programira, kako se provode suradnje, procesi financiranja, planiranja itd. Međutim, prema dostupnim podacima, kada je riječ o suvremenim umjetničkim i kulturnim praksama, nalazimo brojne primjere novih inicijativa u manjim gradovima i mjestima. Najčešće se tu radi o inicijativama mladih koji se samoorganiziraju i stvaraju neki tip sadržaja - festivale ili klupski program, ovisno o prostorima koji su im dostupni. Ove inicijative (formalne ili neformalne) najčešće nemaju dugoročni potencijal jer su bazirane na volonterstvu. Čak se i dugotrajnije inicijative ne prijavljuju na nacionalne izvore financiranja jer ne žele profesionalizaciju rada u nestabilnom kontekstu djelovanja koji obilježavaju slabo lokalno financiranje i iseljavanje mladih. Arhiva projekata razmjene i suradnja provedenih kroz mrežu Clubture svjedoči o takvim privremenim inicijativama.

Iz raspoloživog, ali i jako ograničenog, repozitorija podataka o kulturnim centrima u manjim sredinama moglo bi se zaključiti da je umrežavanje

kulturnih centara u malim zajednicama od esencijalne važnosti za njihov rad, opstanak i razvoj. Na općoj razini, možemo govoriti o dva osnovna tipa umrežavanja s obzirom na svrhu i motive povezivanja: prvi tip umrežavanja odnosi se na razmjenu iskustava i znanja s drugim centrima u okolici, obližnjim mjestima, urbanim centrima itd. radi međusobnog jačanja. Drugi tip se odnosi na programsku razmjenu i suradnju u cilju održavanja i razvoja produkcije i distribucije kulturno-umjetničkih sadržaja

Međutim, pored ove potrebe za umrežavanjem između različitih kulturnih centara manjih sredina, započela su i umrežavanja unutar jedne manje sredine. Ta su povezivanja kulturnih organizacija i inicijativa u manjim sredinama proizašla iz težnje stvaranja novih prostora za kulturu. Organizacije civilnog društva su tako pokrenule različite zagovaračke inicijative za javnim prostorima koji bi se zajednički upotrebljavali kako bi u lokalnoj zajednici stvorili nova mjesta društvenosti i kojima bi se zajednički upravljalo dijeleći odgovornost s javnim upravama kao najčešćim vlasnicima tih prostornih resursa. Tako su u Hrvatskoj u posljednjih desetak godina razni manji gradovi, poput Čakovca, Hvara, Koprivnice i Sv. Filipa i Jakova, postali mjesta u kojima su se pojavile inicijative za društveno-kulturne centre.

2.5. Primjer društveno-kulturnog centra u manjim sredinama

Platforma za Društveni centar Čakovec

U ukupno 25 jedinica lokalne samouprave i njihovom 131 naselju u Međimurskoj županiji barem je stotinjak tzv. društvenih domova ili domova kulture, odnosno zgrada u vlasništvu JLS-ova i pod ingerencijom lokalne ili mjesne samouprave, a tek jedan djeluje po modelu civilno-javnog partnerstva - u Općini Sveti Juraj na Bregu koja je s Platformom za Društveni centar Čakovec sklopila Sporazum o suupravljanju zgradom Doma kulture Jurice Muraija.

Ideju o osnivanju Društvenog centra Čakovec pokrenulo je 2014. godine desetak organizacija civilnog društva i dvadesetak pojedinaca, u početku neformalno umreženih pod nazivom Inicijativa 1729/2, po katastarskoj čestici koja se nalazi u sklopu nekadašnje vojarnе 'Nikola Šubić Zrinski' u Čakovcu (kompleks je od 2007. godine u vlasništvu Međimurske županije) i na kojoj je zamišljena izgradnja budućeg Društvenog centra Čakovec (u nastavku DCC). Inicijativa je 2015. formalizirana u udruhu, današnju Platformu za Društveni centar Čakovec (u nastavku PDCCK), te se krenulo u zagovaranje uspostave DCC-a. Ideju su u tom periodu poduprle i gradske i županijske vlasti, te je potpisan i tripartitni Sporazum o partnerstvu kojim je uspostava Centra apostrofirana kao prioritetni razvojni projekt. No, podrška je s vremenom počela jenjavati, interesi su se promijenili i čestica je u međuvremenu prodana privatnom investitoru i umjesto prostora široke društvene namjene na njoj će se nalaziti trgovački centar. Tadašnja čakovečka gradska vlast, usprkos službenoj komunikaciji da je Grad zainteresiran za daljnju suradnju po ovom pitanju, od ideje se odmiče uz opravdanja da su postojeći prostori u vlasništvu Grada stari i neprimjereni za potrebe polivalentnog društvenog centra i da bi njihova obnova i opremanje bili preveliki financijski izdatak.

Platforma u sljedećoj fazi ulazi u partnerstvo s Međimurskom županijom i od 2018. do 2020. godine provodi projekt *Nove prakse - sudioničko upravljanje zgradom Scheier*, kojim je po prvi put u Čakovcu i Međimurju pokrenut proces suupravljanja

jednim javnim prostorom, zgradom povijesnog značaja u samom središtu Čakovca. Osim programskih aktivnosti, projektom je obuhvaćena i adaptacija, prilagodba i opremanje prostora zgrade, no po završetku projekta suradnja i proces suupravljanja nisu nastavljeni, a Međimurska županija se sve snažnije distancira od ideje DCC-a.

Treću fazu PDCCK-a obilježila je gore spomenuta suradnja i partnerstvo s Općinom Sveti Juraj na Bregu, od samog Čakovca udaljenom 6-7 kilometara, koja u devet naselja broji oko pet tisuća stanovnika. Svako od tih naselja ima svoj društveni dom, a za jednu od tih zgrada, Dom kulture Jurice Muraija koji se nalazi u naselju Pleškovec, Općina i Platforma potpisale su Sporazum o suupravljanju za razdoblje 2020. - 2023. ESF projektom *KEC - kreativno edukativni centar Murai* nastavljena je uspješna priča javnog društveno-kulturnog prostora koji povezuje građane, organizacije civilnog društva, ustanove u kulturi i donositelje odluka u uzajamnom učenju i kreiranju novih vrijednosti u zajednici. U dvije godine provedbe zgrada je u punom smislu oživljena kulturno-umjetničkim programima koji su u prostor, u kojem su se dotad sporadično održavale priredbe lokalnih kulturno-umjetničkih društava, sjednice Općinskog vijeća ili neformalna okupljanja, privukli i neku novu publiku, a Murai se sve snažnije upisivao na kartu društveno-kulturnih centara, kao jedini ovakav format na području Županije. Istovremeno, ostao je otvoren i za gore spomenute aktivnosti koje su se provodile prije ulaska u suupravljačko partnerstvo, jer su to sadržaji na koje je lokalno stanovništvo naviknuto i koje mu se uspostavom DKC-a ovog tipa ne bi smjeli oduzeti. Završetkom projekta organizacija kulturno-umjetničkih programa pala je u drugi plan jer je idući ESF projekt koji Platforma provodi, ponovo u partnerstvu s Općinom, usmjeren na jačanje kapaciteta OCD-ova. Van okvira projektnih aktivnosti, zaposlenici i volonteri Platforme nastoje i dalje održavati programsku djelatnost na životu, ali bez osiguranih financijskih sredstava ostaju vezanih ruku u snažnijem produkcijskom iskoraku. Budućnost suupravljačkog odnosa također ostaje upitna, osobito jer je Sporazumom definirano da je PDCCK odgovoran, između ostalog, za

osiguravanje sredstava za produkcijske, prezentacijske i druge programske aktivnosti te za plaću upravitelja i programskih radnika, i to iz bespovratnih sredstava projekata prijavljenih na javne natječaje, dok se Općina obvezala osigurati plaćanje režijskih i troškova tekućeg održavanja prostora i pripadajuće infrastrukture. Iznimno, sredstva za funkcioniranje Muraija mogu se, odlukom načelnika i Općinskog vijeća, osigurati i iz proračunskih sredstava Općine, ali u dosadašnjoj se praksi ta opcija realizirala samo jednom, i to zbog potrebe premošćivanja financijskog raskoraka u provedbi projektnih aktivnosti, dok opcija izravnog financiranja programskih aktivnosti i plaća zaposlenika iz proračuna Općine nije i neće biti izgledna opcija. Također, s godinama PDCCK bilježi i veliku fluktuaciju u članstvu, a OCD-ovi i pojedinci koji ostaju pod njezinom kapom postaju potpuno pasivni u bilo kakvom zajedničkom zagovaračkom procesu, težnji za oblikovanjem javnih politika, čak i organizaciji društveno-kulturnih događaja i aktivnosti.

3 SMJERNICE ZA RAZVOJ KULTURNIH CENTARA U MANJIM ZAJEDNICAMA

- 1 Mapiranje i istraživanje domova kulture i njihovih resursa u manjim sredinama (općine, sela, mjesne zajednice u ruralnim i suburbanim područjima) u Republici Hrvatskoj;
- 2 Održavanje i budući održivi razvoj postojećih kulturnih centara u manjim sredinama te prepoznavanje njihove važnosti od strane regionalnih i lokalnih kulturnih politika;
- 3 Održavanje i budući održivi razvoj postojećih društveno-kulturnih centara te prepoznavanje njihove važnosti od strane regionalnih i lokalnih kulturnih politika;
- 4 Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj novih kulturnih centara i društveno-kulturnih centara u manjim sredinama u kojima nema razvijene kulturne infrastrukture;
- 5 Kroz posebne linije financiranja potaknuti povezivanje između kulturnih centara i društveno-kulturnih centara u manjim sredinama radi osiguravanja kvalitetnije cirkulacije znanja i protoka kulturno-umjetničkog sadržaja te međusobnog osnaživanja aktera i obogaćivanja kulturnog života manjih sredina;
- 6 Kroz posebne linije financiranja osigurati adaptaciju, uređenje i opremanje postojećih kulturnih centara i društveno-kulturnih centara;
- 7 Provoditi međusektorsku suradnju javnih politika (politika regionalnog razvoja, socijalna politika, poljoprivredna politika, kulturna politika) u području održavanja i razvoja kulturnih centara u manjim sredinama;

4 BIBLIOGRAFIJA

Dewey, J. (2016. [1927.]) *The Public and Its Problems. An Essay in Political Inquiry*. Rogers, M.L. (ur.) Ohio: Ohio University Press.

Klempić Bogadi, S., Podgorelec, S. i Šabijan, M. (2015.) „Hrvatsko selo na početku 21. stoljeća – studija slučaja Gornja Rijeka“. U: *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*. Vol. 53, No. 2. Preuzeto s mrežnog izvora: <https://hrcak.srce.hr/file/207843> (3.2.2023.).

Štambuk, M., Mišetić, A. (2002.) „Neki elementi socijalne i tehničke infrastrukture hrvatskog sela“. U: Rogić, I., Štambuk, M. i Mišetić, A. (ur.) *Prostor iza. Kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*. Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“.

Župančić, M. (2005.) „Infrastrukturna opremljenost hrvatskih seoskih naselja“. U: *Sociologija i prostor: Časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, Vol. 43 No. 3 (169). Preuzeto s mrežnog izvora: <https://hrcak.srce.hr/file/53151> (2.2.2023.).

5

PRILOG. Analiza društvenog utjecaja za smjernicu „Razvoj centara u manjim zajednicama“

Uvod

Ovaj prilog predstavlja prognozu društvenog utjecaja smjernica za javne politike za društveno-kulturne centre (DKC-ove) i kulturne centre u Hrvatskoj koje su izrađene na projektu *Nova javna kultura i prostori društvenosti*.

Metode

Prognoza utjecaja donesenih smjernica rađena je po normama globalnog foruma Impact Management Project koje obuhvaćaju dimenzije utjecaja koje odgovaraju na pitanja što je utjecaj, tko ga doživljava, dubina/stupanj utjecaja i koji su rizici da se utjecaj ne ostvari³.

Ova analiza pokušava odgovoriti na pitanje: **Kakav bi društveni utjecaj imala implementacija predloženih smjernica za poboljšanje javnih politika za društveno-kulturne centre i kulturne centre?**

Specifična pitanja analize:

1. Kako će implementacija smjernica utjecati na DKC-ove (i povezane dionike)?
2. U kojoj mjeri će implementacija smjernica utjecati na DKC-ove?
3. Koji bi dodatni čimbenici (koji nisu predloženi smjernicama) pozitivno utjecali na DKC-ove?

Prognoza utjecaja kojom se ovdje bavimo, a događa se nakon hipotetske implementacije smjernica, ima puno pretpostavki. Zato u analizi nismo mogli baratati egzaktnim podacima, pogotovo o dubini/stupnju utjecaja gdje je najčešće korišten opseg – broj ljudi ili organizacija koje će doživjeti utjecaj.

Istraživanje je provedeno u razdoblju od siječnja do travnja 2023. godine. Metode istraživanja su uključivale:

³ Preuzeto s mrežnog izvora: <https://impactfrontiers.org/norms/>

- **Sekundarni podaci.** Koristile su se smjernice za javne politike izrađene na ovom projektu, druga istraživanja i dostupni podaci sa svrhom mapiranja potencijalnog utjecaja na DKC-ove, kulturne centre i na druge identificirane dionike te sa svrhom kvantificiranja/mjerenja nekih indikatora utjecaja.
- Provedena je **online anketa.** Ciljana populacija su bili DKC-ovi u Hrvatskoj u „užem smislu“, oni koji rade ili planiraju raditi po principu civilno-javnog partnerstva i sudioničkog upravljanja (N=15). Uzorak je bio n = 6 DKC-ova. U anketu su uključene i 3 organizacije civilnog društva (OCD) koje ne ulaze u definiciju DKC-a, no upravljaju prostorima i kulturnim i društvenim programom. Anketa je sadržavala otvorena pitanja kako bi se proširio opseg područja utjecaja koji nije bio mapiran do provedbe ankete te kako bi se produbilo razumijevanje društvenog utjecaja.

Provedene su **konzultacije i diskusije** s akterima projekta *Nova javna kultura i prostori društvenosti* – istraživačima, DKC-ovima i operativnim timom projekta.

Dionici koji će doživjeti utjecaj smjernica

U procjeni su obuhvaćeni dionici za koje smatramo da će osjetiti najveći, najčešće direktni utjecaj predloženih smjernica za javne politike. Nisu uključene skupine na koje bi promjena politika imala indirektni utjecaj u lancu promjena, npr. obitelji aktera u kulturi i skupine na koje ti akteri djeluju van sektora kulture, poslovni sektor u zajednicama koje će doživjeti promjene, druge lokalne i regionalne institucije, ministarstva itd.

Opisano je trenutno stanje dionika. Uključeni su samo oni indikatori koji su nam važni za opseg društvenog utjecaja i indikatori za čije vrijednosti smatramo da će se mijenjati utjecajem politika.

Društveno-kulturni centri i organizacije civilnog društva koje upravljaju prostorima

Na projektu je mapirano 15 organizacija/mreža koje iniciraju procese osnivanja DKC-ova na temelju civilno-javnog partnerstva i sudioničkog upravljanja. Mapirano je dodatnih 59 prostora kojima upravljaju OCD-ovi. U *Pregledu kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj* takvi centri se nazivaju „novim kulturnim centrima“. Prvospomenuti centri se nazivaju „društveno-kulturni centri po modelu civilno-javnog partnerstva“, a ovi drugi „neovisni kulturni centri“ (Celakoski, 2022).

Za potrebe ove analize procijenili smo potencijal za osnivanje novih društveno-kulturnih centara kako bismo odredili potencijalni opseg utjecaja u situaciji implementacije smjernica za kulturne politike. Procijenjeno je da u situaciji dobrog okruženja postoji velika vjerojatnost da se u svakom gradu i općini oformi barem jedan društveno-kulturni centar. Veći gradovi imaju potencijal za više centara, no mnoge općine u kojima nema dovoljne snage OCD-ova za *bottom-up* pristup organiziranja imaju i malu vjerojatnost za osnivanje DKC-a. Procjena je da Hrvatska u situaciji implementacije pozitivnih politika može imati 550 DKC-ova.

Nemamo podatke o veličinama društveno-kulturnih centara. Za potrebe ove analize koristit ćemo procjenu od 980 m² što je medijalna površina istraženih tradicionalnih kulturnih centara.

Istraživanje za potrebe ove analize rađeno je na uzorku od 9 organizacija, od čega je 6 DKC-ova, a 3 su organizacije koje upravljaju prostorom. U upravljanje i rad prostora uključene su od 3 do 21 osoba po prostoru, u prosjeku 9 osoba po prostoru. Organizacija koja upravlja prostorom zapošljava od 1 do 13 osoba, u prosjeku 5 osoba po organizaciji. U uzorku je 25 osoba (>50%) od ukupno 49 zaposleno na određeno vrijeme s tim da čak 6 (67%) od 9 organizacija zapošljava isključivo na određeno. Ukupno 34 zaposlenika (70%) ovih organizacija rade na aktivnostima vezanima uz prostor. Možemo reći da se direktni utjecaj implementacije smjernica na DKC-ove i organizacije koje upravljaju prostorima trenutno odnosi u prosjeku na 9 osoba po DKC-u, odnosno na 5 zaposlenika DKC-a ili organizacije koja upravlja prostorom. Radi se o ukupno 670 osoba od kojih je 370 osoba zaposleno direktno u organizacijama koje upravljaju prostorima.

Istraživanje je pokazalo da 6 od 9 organizacija (67%) tvrdi da plaća u njihovoj organizaciji nije dostatna za troškove života, odnosno osobe koje rade moraju imati dodatne poslove i izvore primanja. Organizacije navode visoku razinu stresa zbog neizvjesnosti, potplaćenosti, požrtvovnosti, niskog standarda života, manjka kadra i teške komunikacije s JLRS-ovima. U prilog ovome idu i druga istraživanja koja navode da je 56% zaposlenika OCD-ova doživjelo sagorijevanje (*burn-out*) u proteklih pet godina (Stec i ostali (2020) prema Juretić, Jakovčić i LORI (2014), 22).

Organizacije nisko procjenjuju svoje znanje u sljedećim područjima (na skali 1-5):

- sudioničko upravljanje i uključivanje zajednice: 3,78
- prikupljanje i diversifikacija sredstava: 3,78

- samofinanciranje DKC-a/organizacije: 2,67

Od drugih tema navode potrebu za jačanjem kapaciteta u sljedećim područjima: zagovaranje, upravljanje organizacijom/menadžment, dugoročno financijsko planiranje, EU fondovi i drugi izvori financiranja, financije, projektno apliciranje, (društveno) poduzetništvo, marketing.

U Hrvatskoj su se DKC-ovi dosad financirali iz:

- lokalnih i državnih proračuna za financiranje javnih ustanova (odnosi se na one DKC-ove koji su registrirani kao ustanove ili surađuju s gradskom ustanovom oko pitanja korištenja prostora – 2 organizacije);
- iz Europskog socijalnog fonda (kroz projekte u sklopu poziva Kultura u centru, Prostori sudjelovanja, Umjetnost i kultura online);
- programa Kreativna Europa (1 organizacija);
- podrški Zaklade "Kultura nova" (11 organizacija).

Organizacije na pitanje "Koliko vam je teško komunicirati s javnošću, osigurati dobru medijsku vidljivost i razumijevanje javnosti o važnosti DKC-ova?" odgovaraju:

- jako teško: 11,1%
- teško: 33,3%
- uspijevamo nešto postići, no moglo bi bolje: 33,3%
- nije toliko teško, mislim da smo dobri u tome: 22,2%
- jako smo uspješni u tome: 0%

Samo 22% organizacija zadovoljno je svojom komunikacijom.

Tradicionalni kulturni centri

Zbog nepostojanja zakonske definicije i registra, kulturnim centrima ćemo za potrebe ovog dokumenta smatrati one institucije koje se ili nazivaju ili smatraju kulturnim centrom, registrirane su kao javne ustanove i u pravilu su u vlasništvu gradova i općina. Ovdje nećemo obuhvatiti prostore poput društvenih domova, vatrogasnih domova, domova mladih i drugih prostora koji nisu zasebne ustanove. Također, ovdje nisu obuhvaćeni društveno-kulturni centri i OCD-ovi koji upravljaju prostorima – njih promatramo kao zasebnu skupinu dionika.

U Pregledu kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj spominje se 55 centara za kulturu u 16 županija i u Gradu Zagrebu te 52

pučka otvorena učilišta koja se bave kulturom (Perišić, 2022). Takvi centri su tamo nazvani tradicionalnim kulturnim centrima. Za potrebe ovog rada koristit ćemo brojku od 107 kulturnih centara.

Na projektu je mapirano 70-ak kulturnih centara u Hrvatskoj, od čega je samo njih 13 u općinama i mjestima koja pripadaju općinama, ostali su u gradovima.

Prosječna veličina prostora kulturnih centara je 1 873 m² te ćemo uzeti medijalnu vrijednost od 980 m² jer postoji manji broj kulturnih centara koji ima izrazito velike objekte. Kulturni centri imaju između jedne i 26 zaposlenih osoba, medijan je 7, i u pravilu zapošljavaju na neodređeno i imaju veći broj stalnih vanjskih suradnika, od nekoliko do 200.

Za potrebe ove analize napraviti ćemo procjenu osnivanja novih tradicionalnih kulturnih centara u slučaju implementacije predloženih smjernica za javne politike. Uzet ćemo pretpostavku da svaki grad u Hrvatskoj ima barem jedan tradicionalni kulturni centar, na to dodati 15 kulturnih centara Grada Zagreba i obračunati da 20% u ukupnom broju budu centri u općinama (u tom postotku je trenutno otprilike udio centara u općinama). Procjena je da bi u situaciji poticajnih politika i pozitivnog okruženja u Hrvatskoj djelovalo 170 kulturnih centara.

Lokalni umjetnici, radnici u kulturi i OCD-ovi koji organiziraju program u prostoru

DKC-ovi i OCD-ovi koji upravljaju prostorom navode broj od 10 do 300 različitih korisnika (iz skupine koja se odnosi na lokalne umjetnike, radnike u kulturi i OCD-ove koji organiziraju program u prostoru) u zadnjih godinu dana, s izuzetkom Doma mladih Split (preko 2 000). Ako izuzmemo Dom mladih Split, prosjek je 81 korisnik po prostoru.

Ispitani navode mlade i neafirmirane umjetnike kao skupinu na koju imaju posebno pozitivan utjecaj.

Prema Registru udruga u Republici Hrvatskoj, u 2019. je 8 573 udruga upisano u područje kulturnih djelatnosti (Mišković, 2022). Te organizacije možemo smatrati potencijalnim suradnicima različitih modela i jačina veza – od direktnog sudjelovanja u DKC-ovima do povremenih korisnika prostora.

Jedinice lokalne i regionalne samouprave

Hrvatska ima 428 općina, 127 gradova i 20 županija. Kulturni centri i

društveno-kulturni centri su uglavnom vezani uz gradove i općine kao institucije. Rijetki su slučajevi kada je uključena županija (npr. Platforma za društveni centar Čakovec imala je partnerstvo s Međimurskom županijom do 2020. godine).

Lokalna zajednica

Lokalnom zajednicom u ovom dokumentu smatramo sve stanovnike koji gravitiraju nekom (društveno-) kulturnom centru te koji direktno ili indirektno utječu na centar ili centar na neki način utječe na njih. Hrvatska ima 3,9 milijuna stanovnika u 127 gradova i 6 617 sela. U selima živi 45% svih stanovnika, a prosječna naseljenost u selima je 360 stanovnika.

Ispitane organizacije (DKC-ovi i OCD-ovi koji upravljaju prostorima) navode prosječan mjesečni posjet od 40 do 1 000 ljudi (prosjeak je 460), osim Doma mladih Split s 6 000 posjetitelja mjesečno koji je izuzet iz prosjeka.

Organizacije koje upravljaju prostorima kažu da je iskorištenost prostora od 20 do 85%, u prosjeku 50%.

Kao specifične skupine iz zajednice, koje uključuju u svoje programe i na koje imaju utjecaj, organizacije navode ranjive skupine i mlade. Od ranjivih skupina ciljano rade sa ženama tražiteljicama azila ili u statusu izbjeglica, LGBTQ+ zajednicom, izbjeglicama, migrantima, osobama s invaliditetom, nacionalnim manjinama (najčešće Romima), osobama s teškoćama, učenicima strukovnih srednjih škola, nezaposlenima, osobama starije životne dobi.

Organizacije navode da u prosjeku čak 36% njihovih korisnika pripada ranjivim skupinama. Ranjive skupine su posebno važne u kontekstu utjecaja jer što je skupina marginaliziranija, manje integrirana u društvo, s otežanim pristupom uslugama, to rad s njom ima veći utjecaj.

Kroz razne oblike edukacija u prosjeku je u godinu dana prošlo 105 osoba po organizaciji (50 do 200). Ovaj prosjeak ne uključuje Dom mladih Split gdje je bilo uključeno 10 000 osoba.

DKC-ovima/organizacijama za opsežnije i kvalitetnije uključivanje zajednice nedostaju:

- ljudski i financijski resursi za tu aktivnost;
- prostorni, ljudski i financijski kapaciteti - ne mogu se provesti svi željeni programi;
- kapacitirani zaposlenici (potkapacitiranost, preopterećenost drugim prioritetima);
- model upravljanja, motiviranost zaposlenika za taj posao.

IZVORI

Celakoski, T. (2022.) „Novi kulturni centri“. U: Matanovac Vučković, R., Uzelac, A. i Vidović, D. (ur.) *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, str. 241-247

Esser, A., Dunne, A., Meeusen, T., Quaschnig, S., and Wegge, D. (2019.) *Comprehensive study of building energy renovation activities and the uptake of nearly zero-energy buildings in the EU. European Commission report*. Preuzeto s mrežnog izvora: https://energy.ec.europa.eu/system/files/2019-12/1.final_report_0.pdf

Mišković, D. (2022.) „Formalizirano djelovanje umjetnika i građana“. U: Matanovac Vučković, R., Uzelac, A. i Vidović, D. (ur.) *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, str. 225-230

Perišić, Lj. (2022.) „Tradicionalni kulturni centri“. U: Matanovac Vučković, R., Uzelac, A. i Vidović, D. (ur.) *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija, str. 235 - 241

Stec i ostali (2020.) *Sažetak analize dokumentacije o sagorijevanju 2019/20*. Culture Shock Foundation, K-Zona, City of Women. Preuzeto s izvora: https://burnout-aid.eu/uploads/reports/BURNOUT_DESK_RESEARCH_2019_20_HRV.pdf

Smjernica: 4. Razvoj centara u manjim zajednicama	
Utjecaj	Opseg/dubina utjecaja
<i>Dionik: 1. Društveno-kulturni centri i organizacije civilnog društva koje upravljaju prostorima, kulturni centri i društveni (kulturni) domovi</i>	
<p>Razmjena resursa, programska razmjena i suradnja s drugim akterima u zajednicama, umrežavanje i osnaživanje, adaptacije i prepoznavanje važnosti centara će utjecati na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • raznolikost i kvalitetu programa, održivost, • razvoj novih centara, • funkcionalne kulturne i društvene prostore. 	<p><u>Za trenutno stanje:</u> 10-ak mapiranih DKC-ova i OCD-ova koji upravljaju prostorima u manjim sredinama.</p> <p>13 kulturnih centara.</p> <p>Nepoznat broj društvenih domova, domova kulture, vatrogasnih domova i sl.</p> <p><u>Potencijal:</u> Ovisi o snazi OCD-ova ili lokalne inicijative građana ili općine / mjesnog odbora.</p>
<i>Dionik: 2. Lokalna zajednica</i>	
<p>Veći pristup kulturnim i edukacijskim sadržajima: novim, raznolikijim i redovitijim sadržajima će dovesti do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktivacije mještana, povećanja zadovoljstva, znanja i društvenih veza. <p>Veće sudjelovanje u kreiranju sadržaja će dovesti do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • većeg ostvarenja interesa i potencijala mještana. 	<p><u>Za trenutno stanje:</u> Nepoznat je broj postojećih prostora u funkciji i stanovnika koji im gravitiraju.</p> <p><u>Procijenjeni potencijal:</u> Maksimalni potencijal su mještani preko 6 000 sela u RH.</p>

<i>Dionik: 3. Lokalni umjetnici, radnici u kulturi i OCD-ovi koji organiziraju program u prostoru</i>	
<p>Omogućavanje prostora za rad proširit će krug korisnika i omogućiti kreiranje novih sadržaja. To će utjecati na kvalitetu, održivost i vidljivost ove skupine.</p>	<p><u>Za trenutno stanje:</u> Nepoznat broj. U manjim sredinama prevladavaju udruženja i pojedinci u kulturno-umjetničkom amaterizmu.</p> <p><u>Procijenjeni potencijal:</u> Maksimalni potencijal su pripadnici ove skupine u 6 000 sela u RH.</p>
<i>Dionik: 4. Jedinice lokalne i regionalne samouprave</i>	
<p>Aktivacija prostornih resursa. Veća aktivacija lokalne zajednice.</p> <p>Veći priljev financijskih sredstava u zajednicu.</p> <p>Sve promjene bi utjecale na kvalitetu života u zajednici i na reputaciju zajednice.</p>	<p><u>Za trenutno stanje:</u> Oko 25 općina u kojima djeluju kulturni ili društveno-kulturni centri. Nepoznat broj općina s funkcionalnim društvenim domovima i sl. prostorima.</p> <p><u>Procijenjeni potencijal:</u> 428 općina u RH.</p>
<p>Globalni ciljevi održivog razvoja (Sustainable Development Goals - SDGs) na koje će smjernica utjecati: 3. Zdravlje i blagostanje, 10. Smanjenje nejednakosti, 11. Održivi gradovi i zajednice.</p>	

Rizici:

- OCD-ovi i građanske inicijative nisu dovoljno jaki za pokretanje ili sudjelovanje u radu centara;
- Lokalna samouprava ne radi dovoljno na pokretanju i održavanju centara;
- Promjena lokalnih vlasti može utjecati na zanemarivanje ili prenamjenu prostora;
- Nedostatak znanja i praksi suradnje i suupravljanja;
- Fluktucija stanovništva iz sela u gradove;
- Nedostatni ekonomski kapaciteti lokalne samouprave za održavanje objekata;
- Heterogenost tipova sadržaja koji će gravitirati jednom centru (kulturno-umjetnički amaterizam, sport i rekreacija, potreba za događajima i druženjima i dr.) može utjecati negativno na jasnu strategiju, upravljanje i razvoj centara.

Savez udruga Klubtura, Ulica Baruna Trenka 11, 10 000 Zagreb
tel: 01/7898-732, mob: 091/2582-567
www.clubture.org